

10

Telecommunicatie

Aan de orde is het **VAO Telecommunicatie (AO d.d. 04/04)**.

De **voorzitter**:

Aan de orde is het VAO Telecommunicatie. Een hartelijk woord van welkom aan de staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat. Onze excuses dat we u wat hebben laten wachten. We hebben zes sprekers van de zijde van de Kamer. De eerste is mevrouw Van den Berg van de fractie van het CDA. Het woord is aan haar.

Mevrouw **Van den Berg** (CDA):

Voorzitter, dank u wel. In het algemeen overleg hebben wij met name aandacht gevraagd voor bescherming van vitale sectoren, waar we 5G ook onder scharen, en over Burum. Daarom de volgende moties.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het 5G-netwerk een vitale infrastructuur is die vanuit het oogpunt van nationale veiligheid moet worden beschermd;

overwegende dat apparatuur en systemen die in 5G worden gebruikt van het hoogste veiligheidsniveau dienen te zijn;

overwegende dat de Chinese overheid een grote invloed heeft op het bedrijfsleven in China;

overwegende dat China data verzamelt over zijn eigen burgers en hen beïnvloedt via het zogenaamde "sociaal kredietsysteem" en de app "Ken je sterke land";

verzoekt de regering te borgen dat Chinese bedrijven (vooralsnog) worden uitgesloten van het leveren van hardware- en/of softwaresystemen aan de telecomaandieners voor de kernsystemen van het te bouwen 5G-netwerk;

verzoekt de regering tevens daarbij zo veel mogelijk samen te werken met andere landen en onder andere aan te sluiten bij het actieplan EU-China: A strategic outlook van de Europese Commissie,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Van den Berg. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 466 (24095).

De **voorzitter**:

Eén korte vraag van de heer Futselaar.

De heer **Futselaar** (SP):

Ja, een korte vraag. Is dit niet feitelijk de motie die mevrouw Buitenweg al eerder heeft ingediend en waarover we dinsdag zouden stemmen? De motie is toen aangehouden en we gaan er waarschijnlijk morgen over stemmen. Ik zie het verschil niet helemaal.

Mevrouw **Van den Berg** (CDA):

In de versie die ik in ieder geval het laatste van mevrouw Buitenweg heb gezien, een paar weken geleden, werd specifiek gesteld dat het een land in Europa moest zijn. Mevrouw Buitenweg heeft haar motie aangehouden, maar toen heb ik aangegeven aan GroenLinks dat een land in Europa geen enkele garantie biedt. Dan kan het alsnog een bedrijf zijn dat 100% in handen is van China. Bovendien kennen landen in Europa soms verschillende waarden.

Het tweede is de huidige motie van mevrouw Buitenweg die ik heb gezien. Daarin wordt specifiek over Huawei gesproken. Wij zijn dus veel uitdrukkelijker en stellen dat we geen Chinese bedrijven willen.

De heer **Sjoerdsma** (D66):

Even een vraag. Mevrouw Van den Berg roept ertoe op om zo veel mogelijk aan te sluiten bij andere Europese landen. Duitsland heeft gisteren geen algeheel, specifiek, verbod ingesteld, maar juist de veiligheidseisen aangescherpt. Als mevrouw Van den Berg Europese aansluiting wil, zou ze ook bij die richting kunnen aansluiten. Ik vraag mij af of ze dat met mij eens is.

Mevrouw **Van den Berg** (CDA):

Het kabinet is nog bezig met zijn risicoanalyse. Wij willen als duidelijk signaal aangeven dat wij zeer grote zorgen hebben over bedrijven met Chinese banden. Hoe we dat gaan formuleren, wil ik graag verder aan het kabinet laten. Je kunt natuurlijk ook de eisen zo formuleren dat het de facto onmogelijk is om als Chinees bedrijf mee te doen. Over de formulering kunnen we het naderhand hebben.

Mevrouw **Bromet** (GroenLinks):

Kan ik ervan uitgaan dat de motie van GroenLinks die morgen in stemming wordt gebracht over dit onderwerp op steun van het CDA kan rekenen?

Mevrouw **Van den Berg** (CDA):

Ik heb net in een flits de laatste motie gezien. Die wil ik nog even nader bestuderen, maar ik heb de indruk dat wij heel ver bij elkaar komen.

De **voorzitter**:

U continueert?

Mevrouw **Van den Berg** (CDA):

Dan kom ik nu bij mijn tweede motie, voorzitter.

De **voorzitter**:

Ik zie er nu al naar uit.

Mevrouw **Van den Berg** (CDA):
Ik dien de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat in Burum het satellietgrondstation van de MIVD en de AIVD staat dat gebruikmaakt van de 3.500 MHz-frequentieband;

constaterende dat dit satellietgrondstation uit Nederland moet verhuizen om uitrol van 5G in heel Nederland mogelijk te maken;

verzoekt de regering op korte termijn duidelijkheid te geven over de haalbaarheid van verplaatsing van het satellietgrondstation;

verzoekt de regering tevens geen onomkeerbare stappen te zetten in de veiling van de 3.500 MHz-frequentieband, totdat de overeenkomst voor de verhuizing getekend is en er gegarandeerd zicht is op de datum van de fysieke overplaatsing,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Van den Berg en Bruins Slot. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 467 (24095).

De voorzitter:

Dan mevrouw Bromet van de fractie van GroenLinks.

Mevrouw **Bromet** (GroenLinks):
Voorzitter. Ik heb een motie over Burum en een opmerking voor de minister.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het grondsatellietstation van de Nederlandse inlichtingendiensten in Burum verhuisd zal worden vanwege de aanleg van 5G;

overwegende dat deze inlichtingen Nederland een belangrijke internationale informatiepositie opleveren;

overwegende dat het verplaatsen van dergelijke gevoelige informatiebronnen gevolgen heeft voor de veiligheid en geopolitieke positie van Nederland;

verzoekt de regering zorgvuldig te werk te gaan, een risicoanalyse naar de Kamer te sturen alvorens een beslissing over de nieuwe locatie te nemen en ook de commissie BuZa hierbij te betrekken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Bromet. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 468 (24095).

Mevrouw Bromet (GroenLinks):

De opmerking die ik wil maken gaat over de straling van 5G, de veiligheid. Daar zijn veel zorgen over; wij ontvangen daar allemaal mails over. De staatssecretaris heeft ons gisteren een brief gestuurd waarin zij schrijft dat zij tot nu toe 16 miljoen heeft uitgegeven aan het onderzoek. Dat onderzoek zal voortduren. De GroenLinksfractie is hiermee gerustgesteld, temeer daar zij ook zegt beter te gaan communiceren met gemeenten en onze bevolking over de onderzoeken die gedaan zijn, om zo mensen gerust te kunnen stellen.

De heer Sjoerdsma (D66):

Vooraf om zeker te stellen dat ik mevrouw Bromet goed begrijp: ik begrijp dat zij zorgen heeft over de verplaatsing van Burum. Mocht die verplaatsing niet lukken, vindt zij dan dat het kabinet daaraan moet vasthouden en Noord-Nederland geen 5G moet krijgen? Ik vraag dit even om elkaar goed te begrijpen.

Mevrouw Bromet (GroenLinks):

Nee, helemaal niet.

De heer Sjoerdsma (D66):

Maar wat vraagt u dan van het kabinet?

Mevrouw Bromet (GroenLinks):

Wat vraagt u?

De heer Sjoerdsma (D66):

Nou ja, in het algemeen overleg gaf u aan zeer grote waarde te hechten aan de faciliteit in Burum. Dat doet mijn partij ook. Dat is belangrijk voor de veiligheid. Daarom ook heeft mijn partij gezegd: we willen 5G en dat ding moet dan op een goede manier verplaatst worden. Dat zorgt ervoor dat het alle twee gaat lukken. U lijkt nu te zeggen ...

De voorzitter:

Mevrouw Bromet lijkt nu te zeggen.

De heer Sjoerdsma (D66):

Inderdaad, meneer de voorzitter. Mevrouw Bromet lijkt nu te zeggen: als dat niet lukt, dan moet Burum daar blijven, want zo belangrijk is het. En dan moeten we op de koop toe nemen dat Noord-Nederland verstoken blijft van 5G.

Mevrouw **Bromet** (GroenLinks):

Nee. Er worden mij allerlei woorden in de mond gelegd, maar dat zeg ik niet. Ik zeg alleen dat als er een beslissing genomen gaat worden over Burum, wij daarvan een risico-analyse ontvangen. Voor de rest: komt tijd, komt raad. Wij zullen dan moeten zien wat we anders moeten doen.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan is het mij een genoegen om het woord te geven aan de heer Graus.

De heer **Graus** (PVV):

Dank, meneer de voorzitter. Ik heb twee korte moties. Eerst ga ik even micromanagen; dat doe ik altijd graag.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt de regering in samenwerking met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten tot vereenvoudiging van de vergunningsprocedures ten behoeve van legale zendamateurs te komen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Graus. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 469 (24095).

De heer **Graus** (PVV):

Ik had een verzoek. Eigenlijk had ik het liefst dat de staatssecretaris in gesprek was gegaan. Op aanvraag van mij heeft zij dat eerder ook weleens met de kermisbonden gedaan en dat is toen heel sympathiek gevonden; mensen voelden zich geholpen. Nu heeft ze dat niet gedaan, dus dan moet je een motie indienen. Ik vind dat jammer, want ik had liever gehad dat de staatssecretaris in gesprek was gegaan met deze 900 blije Nederlanders, die geen vlieg kwaad doen en ook nog altijd leuke dingen doen voor de samenleving. De tweede motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt de regering geen onomkeerbare stappen te zetten in het aangaan van contracten met buitenlandse firma's inzake 5G zolang de staatsveiligheid niet kan worden gegarandeerd,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Graus. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 470 (24095).

De heer **Graus** (PVV):

Ik hoop dat de heer Sjoerdsma goed heeft geluisterd, want we gaan daarin een stapje verder.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan de heer Weverling van de VVD.

De heer **Weverling** (VVD):

Dank u wel, voorzitter. Ik heb een motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het 5G-netwerk van groot belang is voor de toekomstige economische welvaart van Nederland;

overwegende dat er zorgen zijn over mogelijke spionage via 5G-netwerken, waaronder via de fysieke apparatuur van deze netwerken;

constaterende dat het kabinet een interdepartementale taskforce heeft opgericht om risico's bij de aanleg en het gebruik van 5G-netwerken te onderzoeken onder leiding van de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid en dat eind mei de resultaten van deze taskforce worden gepresenteerd;

verzoekt de regering telecomproviders te bewegen geen onomkeerbare stappen te zetten in de uitrol van 5G totdat de resultaten van de taskforce bekend zijn,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Weverling, Sjoerdsma, Van den Berg en Bruins. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 471 (24095).

Eén vraag van de heer Futselaar.

De heer **Futselaar** (SP):

Als ik het goed begrijp, is de consequentie van deze motie een oproep om geen 5G-netwerk aan te leggen voor eind mei. Maar het lijkt me sowieso niet heel waarschijnlijk dat dit gebeurt.

De heer **Weverling** (VVD):

Eind mei, of inderdaad het moment dat de uitkomsten van de taskforce bekend zijn. Wij hebben vorig jaar op 28 november een motie ingediend die ook door uw collega, de heer Alkaya, ondertekend is. Wij vragen daarin om een risicoanalyse van hard- en software te maken en de afhankelijkheid van buitenlandse technologie in kaart te brengen. Het kabinet heeft bedacht om daar een interdepartementale taskforce voor in het leven te roepen. Daar wachten wij met z'n allen met smart op. Dan kunnen wij namelijk ook door, want uiteindelijk hangt alles met elkaar samen: Burum, 5G, de veiligheid. Laten we dus tot die tijd even geen onomkeerbare stappen nemen.

De **voorzitter**:

U continueert.

De heer **Weverling** (VVD):

Dan nog één vraag, voorzitter. Ik begrijp dat er morgen gestemd gaat worden over de ingediende moties bij het VAO CBR en dat ook GroenLinks dan wederom een motie in stemming wil brengen. Ik geef in overweging om ook de moties van vandaag daarbij in stemming te brengen.

Ik snap dat dat natuurlijk dan eigenlijk moet via de regeling van werkzaamheden, maar met uw permissie zouden we dan ook over de moties kunnen stemmen die vandaag zijn ingediend. Dan ontstaat er één overzichtelijk geheel met de GroenLinksmotie die elders is ingediend, en kunnen we daar morgen helderheid over verschaffen.

De **voorzitter**:

U heeft mijn permissie niet nodig, want ik heb daar niets over te zeggen. We moeten het gewoon morgen bij de regeling regelen. Over het algemeen gaat dat door, want ik begrijp dat er meerdere fracties zijn die hetzelfde willen.

De heer **Weverling** (VVD):

CDA en D66 willen het ook.

De **voorzitter**:

Kijk eens aan, en dan zou er dus morgen over gestemd worden. Wellicht zou de staatssecretaris er ook nog iets over kunnen zeggen, want misschien past dit niet in de planning of levert het inhoudelijk een probleem op. Ik weet dat niet. We moeten het gewoon regelen bij de regeling en dan zou er dus morgen gestemd worden. Wilt u dan dat er over al deze moties van dit VAO gestemd gaat worden?

De heer **Weverling** (VVD):

In wezen is er geen urgentie bij en kan het ook dinsdag. Maar er is een motie aangekondigd van GroenLinks die eerder was aangehouden en die gaat over dit thema.

Het gaat mij om de samenhang der dingen. We kunnen ook GroenLinks vragen om hun motie dinsdag in stemming te brengen. Dan hebben we die samenhang ook. Het gaat mij dus om de samenhang, niet om de stemming an sich.

De **voorzitter**:

Als u het verzoek bij de regeling doet, moet u daar tot een meerderheid zien te geraken.

Er komt nog een vraag voor u, van de heer Moorlag. Misschien wilt u nog even blijven staan.

De heer **Moorlag** (PvdA):

Kunnen de initiatiefnemers van die moties niet eens een keer met elkaar een kopje koffie drinken en met elkaar in overleg treden? Laten ze de moties in elkaar schuiven en gewoon dinsdag in stemming brengen.

De **voorzitter**:

Dat is een verzoek aan uw adres, meneer Weverling.

De heer **Weverling** (VVD):

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Een verzoek tot koffie. U klinkt enthousiast, dat mogen we graag horen. Dank u wel.

Dan geef ik het woord aan de heer Sjoerdsma, van de fractie van D66.

De heer **Sjoerdsma** (D66):

Voorzitter, dank. Omwille van de tijd beperk ik me tot mijn twee moties.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de uitrol van 5G van groot belang is voor de economische welvaart van Nederland, voor de ontwikkeling van de digitale mainport en voor de vele toepassingen op basis van 5G;

constaterende dat het satellietgrondstation in Burum van groot belang is voor de nationale veiligheid;

constaterende dat het kabinet erkent dat de verplaatsing van het satellietgrondstation noodzaak is om ook in Noord-Nederland 5G uit te rollen;

overwegende dat het kabinet alles op alles moet zetten om het grondstation te verplaatsen;

overwegende dat het eventuele mislukken van de verplaatsing van het grondstation ofwel grote gevolgen heeft voor de toekomstige welvaart van Nederland, ofwel voor de inlichtingenpositie van Nederland;

verzoekt de regering, naast de inzet op de verplaatsing van het satellietgrondstation, tevens alternatieven voor verplaat-

sing uit te werken die recht doen aan veiligheid en welvaart, en de Kamer hierover te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Sjoerdsma. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 472 (24095).

De heer Sjoerdsma (D66):

Dank u wel, voorzitter. Wellicht wilt u mij ook laten weten hoeveel tijd ik nog heb, want dat is voor mij onbekend.

Dan kom ik bij mijn tweede motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het 5G-netwerk van groot belang is voor de toekomstige economische welvaart van Nederland;

overwegende dat er zorgen zijn over mogelijke spionage via 5G-netwerken, waaronder via de fysieke apparatuur van deze netwerken;

overwegende dat Duitsland recent de veiligheidseisen voor telecom- en datanetwerken heeft aangescherpt;

verzoekt de regering de veiligheidseisen bij kritische infrastructuur zoals 5G zodanig aan te scherpen dat onveilige buitenlandse invloeden zo veel mogelijk worden beperkt,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Sjoerdsma en Weverling. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 473 (24095).

De heer Sjoerdsma (D66):

Voorzitter. Tot slot een onderwerp dat ook collega Bromet van GroenLinks heeft aangeraakt: de zorgen die mensen hebben over de gezondheidsrisico's van 5G. De staatssecretaris heeft aangegeven dat er veel wetenschappelijk onderzoek heeft plaatsgevonden en dat dit niet heeft aangetoond dat blootstelling gezondheidsschade oplevert. Ik denk wel dat het belangrijk is dat mensen die op zoek zijn naar informatie hierover terecht kunnen op websites, zodat die makkelijk te vinden is. Ik vraag de staatssecretaris om ervoor te zorgen dat bezorgde mensen de juiste informatie makkelijk kunnen vinden op de websites van zowel de rijksoverheid als het RIVM. Ik snap die zorgen best, maar die kunnen we misschien op een makkelijke en toegankelijke manier wegnemen.

Ik dank de voorzitter voor de coulance.

De voorzitter:

Dank u wel. Wij zoeken uit hoe het komt dat u de tijd niet kan zien. Dat snappen wij niet helemaal.

De heer Sjoerdsma (D66):

Het is hier gewoon niet zichtbaar. De heer Graus had het ook, dus het ligt niet aan mij.

De voorzitter:

Dan is het bij dezen objectief vastgesteld; dank u wel.

De heer Sjoerdsma (D66):

Ja, wetenschappelijk en objectief, door twee waarnemers.

De voorzitter:

Als u het zegt ... Dank u wel.

De heer Sjoerdsma (D66):

Dank u wel.

De voorzitter:

U mag nu wel gaan. Dan is het woord aan de heer Moorlag. Het gerucht gaat, mij ingefluisterd door de heer Graus, dat de heer Moorlag jarig is. De staatssecretaris heeft reeds toegezegd om in haar termijn te gaan zingen. Dat hoeft van mij niet noodzakelijkerwijs, maar de traktatie zien wij met belangstelling tegemoet.

De heer Moorlag (PvdA):

Dank u wel, voorzitter. Vanmorgen kreeg ik zelfs extra spreektijd.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de overstap naar een andere telecomprovider wordt bemoeilijkt, onder meer doordat de componenten van data- en telecombundels verschillende aflooptijden kunnen hebben;

overwegende dat dit een goede marktwerking belemmert en hinderlijk en nadelig is voor consumenten;

verzoekt de regering binnen de wettelijke mogelijkheden, de belemmeringen die overstap bemoeilijken zo veel mogelijk weg te nemen en de Kamer te informeren over de voortgang,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Moorlag. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 474 (24095).

De heer **Moorlag** (PvdA):

Voorzitter. De tweede motie is bedoeld om de uitrol van glasvezel in het landelijk gebied te bevorderen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat pas een glasvezelnetwerk wordt aangelegd als een substantieel deel van de inwoners en ondernemers aangeeft een dergelijke verbinding te willen;

overwegende dat organisaties en gemeenten, die de uitrol van snel internet via vraagbundeling willen bevorderen, signaleren dat zij hierin worden gehinderd en gefrustreerd door het optreden van een of meer marktpartijen;

overwegende dat mensen in vooral plattelandsgebieden daardoor onnodig lang verstoken blijven van de toegang tot snel internet;

verzoekt de regering in overleg met deze organisaties en gemeenten te treden en maatregelen te nemen die de belemmeringen die vraagbundelingsinitiatieven ondervinden zo veel mogelijk wegnemen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Moorlag en Bromet. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 475 (24095).

De heer **Moorlag** (PvdA):

Ten slotte twee opmerkingen, voorzitter. De PvdA maakt zich ook zorgen over buitenlandse invloeden en het veiligheidsrisico bij de uitrol van 5G. Wij zijn van oordeel dat het voorzorgsprincipe toegepast moet worden, maar wij hebben ook de indruk dat de staatssecretaris en haar collega's op dit moment een goede koers varen en dat ze eind mei vermoedelijk met een afgewogen oordeel en plan komen. Wij hebben dus geen behoefte om daarover moties in te dienen.

Ten slotte, voorzitter, de veiligheidsrisico's van 5G. Ik wil benadrukken dat dit aandacht blijft vragen. Wetenschap alleen is niet voldoende om overtuigingskracht te hebben. Dat zien we ook bij vaccinaties. Ik denk dus dat extra inspanningen nodig zijn om ervoor te zorgen dat de uitrol van 5G geaccepteerd gaat worden in de samenleving.

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Ik schors voor vijf minuten en dan gaan we luisteren naar de staatssecretaris.

De vergadering wordt van 17.29 uur tot 17.38 uur geschorst.

De **voorzitter**:

Het woord is aan de staatssecretaris. We hebben een groot aantal moties. Ik hoop dat we het kort en puntig kunnen redden, want de volgende bewindspersoon zit al klaar. Het woord is aan de staatssecretaris.

Staatssecretaris **Keijzer**:

Dank u wel, voorzitter. De eerste motie, op stuk nr. 466, is van mevrouw Van den Berg. Deze motie moet ik ontraden. Er wordt op dit moment in een interdepartementale taskforce een analyse gedaan van risico's voor de nationale veiligheid in verband met de toeleveringsketen van 5G, en vervolgens wordt gekeken welke maatregelen passend zijn; dit ook naar aanleiding van een motie van mevrouw Van den Berg. Eind mei worden de resultaten van deze taskforce verwacht. Deze motie loopt vooruit op dit werk. Daarom moet ik die ontraden.

Dan heb ik, op stuk nr. 467, een tweede motie van mevrouw Van den Berg, samen met mevrouw Bruins Slot. Deze motie moet ik ook ontraden. Verplaatsing van satellietinterceptie is niet eenvoudig. Daarom wordt op dit moment de haalbaarheid daarvan verkend. Deze haalbaarheid is mede afhankelijk van factoren die niet direct door ons te beïnvloeden zijn, omdat ze bijvoorbeeld afhankelijk zijn van andere landen. Zoals in het AO gezegd, ben ik optimistisch. Alleen loopt deze motie echt vooruit op de zaken. Het streven is om eind mei in een aparte brief van de minister van Defensie duidelijkheid te geven over de verplaatsing van het satellietgrondstation in Burum.

Aan de andere kant moet ik wel door kunnen gaan met voorbereidingen van de multibandveiling, al was het alleen maar omdat de Kamer het heel belangrijk vindt dat we zo snel als we kunnen verdergaan met 5G. Deze motie brengt eigenlijk een volgtijdelijkheid aan in alle zaken die moeten gebeuren, namelijk pas stappen zetten op het moment dat er een overeenkomst is getekend en er gegarandeerd zicht is op de datum van de fysieke overplaatsing. Die volgtijdelijkheid is niet hoe de praktijk eruitziet. Daarom zou ik aan mevrouw Van den Berg willen vragen of deze motie aangehouden kan worden tot het debat over 5G dat we, naar ik heb begrepen, op verzoek van de heer Klaver voor het begin van het zomerreces nog met elkaar kunnen hebben. Dan hebben we wat meer zicht op wat we met z'n allen van plan zijn en wat er gaat gebeuren.

Mevrouw **Van den Berg** (CDA):

Ten aanzien van de eerste motie: wij wilden dat verder richtinggevend laten zijn, ook voor de risicoanalyse. Wij realiseren ons terdege dat, ook als vervolg op de motie die we als CDA eerder hebben ingediend, die risicoanalyse nu plaatsvindt. Maar nogmaals, wij wilden daarvoor wel vast een richting meegeven.

Met betrekking tot de tweede motie willen we toch even checken of er geen verwarring bestaat. Wij hebben hier staan: geen onomkeerbare stappen. Het betekent dus niet dat de staatssecretaris geen voorbereidingen zou kunnen treffen. Het is dus niet zo dat wij alles in die zin on hold zouden willen zetten.

Staatssecretaris **Keijzer**:

Ten aanzien van de eerste motie: ik begrijp dat de fractie van het CDA een signaal wil afgeven, zoals mevrouw Van den Berg dat nu formuleert. Alleen doet deze motie wat mij betreft wel even meer dan dat. Daarnaast vraagt de motie ook nog om samen te werken met andere Europese landen, die je op dit moment een wat andere beweging ziet maken. Dat is bij elkaar de reden waarom ik die motie ontraad.

De tweede motie zegt gewoon: geen onomkeerbare stappen. Wat is een onomkeerbare stap? Dat is bijvoorbeeld het in consultatie brengen van de veilingsregeling, zeg maar het bestek van de multibandveiling of van de veiling van de 3,5 GHz-frequentie. Voor die eerste is het natuurlijk van belang dat telecomaanbieders zicht hebben op wat er straks gaat gebeuren met de 3,5 GHz-band. Dan is het gewoon van het grootste belang dat er duidelijke saamhorigheid is tussen datgene wat het kabinet nastreeft en wat de Kamer nastreeft, namelijk inzetten op die verplaatsing van dat station. Alle activiteiten zijn daar ook op gericht. Daar wordt nu aan gewerkt. Eind mei proberen we daar duidelijkheid over te geven. Ik interpreteer deze motie, ook als ik het tweede dictum ervan lees, als eigenlijk een soort standstill.

De **voorzitter**:

Heel goed. De vraag aan u, mevrouw Van den Berg, is of u deze motie aanhoudt.

Mevrouw **Van den Berg** (CDA):

Daar ga ik over nadenken.

De **voorzitter**:

U gaat erover nadenken: heel goed. Dan de derde motie.

Staatssecretaris **Keijzer**:

Dan kom ik bij de motie ...

De **voorzitter**:

Er is nog een vraag van de heer Sjoerdsma. Sorry dat ik u in de rede val.

De heer **Sjoerdsma** (D66):

Om de eerste motie, die de staatssecretaris ontraadt, goed te kunnen wegen, heb ik nog een vraag. Gewoon om het goed te snappen. Ontraadt zij die motie ook omdat als wij uniform Chinese bedrijven gaan weren, wij het risico lopen dat China uniform Nederlandse bedrijven gaat weren? Is dat een overweging van de staatssecretaris?

Staatssecretaris **Keijzer**:

Er lopen twee discussies. Aan de ene kant hebben we de Chinastrategie, waar de minister van Buitenlandse Zaken mee aan het werken is. Dat is een strategie waarin gekeken wordt wat de handelsrelaties tussen onze landen zijn. Dan heb je het altijd over landen, maar feitelijk heb je het natuurlijk ook over Nederlandse bedrijven die daar investeren. Dat is de ene kant van deze discussie. De andere kant van deze discussie is dat de taskforce, mede op verzoek van de Kamer, kijkt wat de risico's zijn die we lopen in het

5G-netwerk dat straks in Nederland gaat draaien en wat verstandige maatregelen zijn om in dit kader te nemen.

Deze motie loopt daar volledig op vooruit en is door in zijn algemeenheid zo'n uitspraak neer te leggen ook best verstaand. Het kabinet werkt eraan, mede op verzoek van de Kamer, en daarmee is deze motie nu veel te vroeg en moet ik haar ontraden.

De **voorzitter**:

Prima. Als de moties wat korter en puntiger mogen: graag. U kunt het. De derde motie.

Staatssecretaris **Keijzer**:

Ik zal mijn uiterste best voor u doen. In de motie op stuk nr. 468 verzoekt mevrouw Bromet de regering om zorgvuldig te werk te gaan. Altijd, voorzitter. Vervolgens verzoekt zij om een risicoanalyse naar de Kamer te sturen alvorens een beslissing te nemen over de nieuwe locatie. Zij bedoelt dan de locatie van Burum, want daar hebben we het hier over. Op het moment dat het kabinet eruit is of en, zo ja, hoe we dit gaan doen, wordt uiteraard ook de Kamer geïnformeerd. Het is alleen wel een brief van de minister van Defensie, dus ik wil wel aangeven dat zij uiteindelijk erover gaat welke informatie naar de Kamer gestuurd wordt en ook kan worden. Als ik die tweede uitspraak zo mag interpreteren, daarbij aangetekend dat het aan de Kamer zelf is om te bepalen welke commissie waarbij betrokken wordt, kan ik, met die interpretatie het oordeel over deze motie aan de Kamer laten.

Voorzitter. Dan ...

De **voorzitter**:

Dat moet ik wel even bevestigd hebben van mevrouw Bromet. Ik zat al te staren of ze misschien knikte, maar ...

Mevrouw **Bromet** (GroenLinks):

Ja, voorzitter.

De **voorzitter**:

Nou, dan zijn we er.

Mevrouw **Bromet** (GroenLinks):

En dank.

Staatssecretaris **Keijzer**:

Voorzitter. Een aantal van uw leden, waaronder de fracties van GroenLinks, D66 en PvdA en de fractie van de PVV, heb ik zorgen horen uiten over de zorgen die bij heel veel Nederlanders bestaan over de gezondheid. Ik snap dat. Ik krijg die berichten ook. Tegelijkertijd is het heel goed om met elkaar elke keer weer vast te stellen dat er een internationale commissie is die normen vaststelt en dat we in Nederland meten of aan de normen wordt voldaan. Dat gebeurt door het Agentschap Telecom. Die conclusie van die onderzoeken is dat er een factor 10 onder de maximaal toegestane normen gemeten wordt. Daarnaast is er al sinds 2006 een langjarig onderzoek gaande dat nu verlengd is tot

2023, om te bezien of er zorgen zijn rond de volksgezondheid. Daaruit blijkt dat zolang je onder de maximale normen blijft, er geen aanwijzingen zijn voor gezondheidseffecten.

Is het goed en verstandig om daar meer informatie over te verschaffen? Ja, absoluut. Kennisplatform EMV, waarbij "EMV" staat voor "elektromagnetische velden", en organisaties als RIVM, Gezondheidsraad en GGD hebben daar een belangrijke rol in. Wij zetten ook in op transparantie en voorlichting daarover. Als je googelt op "Kennisplatform EMV" zul je alle informatie bij elkaar krijgen. Maar we gaan kijken of dat voor iedereen voldoende duidelijk en te vinden is.

Dan de motie-Graus op stuk nr. 469. Die vraagt om in samenwerking met de gemeenten te komen tot een vereenvoudiging van vergunningsprocedures ten behoeve van legale zendamateurs. Tijdens het AO heb ik daar al antwoord op gegeven. Maar die dag had de heer Graus een heel drukke agenda, waardoor hij even naar een ander debat moest. Waarvoor begrip, overigens, ik weet hoe het werkt. De beoordeling van een aanvraag voor een omgevingsvergunning om een zendmast te mogen plaatsen is maatwerk. Gemeenten bepalen aan de hand van hun bestemmingsplan en welstandsbeleid wat is toegestaan. Elke aanvraag voor een vergunning staat op zich. De gemeente is daarbij het bevoegd gezag. Maar ik vertel de heer Graus hiermee niets nieuws. Op zijn opmerking dat de staatssecretaris nog niet in gesprek is gegaan met, zou ik willen zeggen: nóg niet. Dit AO is een tijdje geleden, maar dat gesprek gaat zeker nog plaatsvinden.

De voorzitter:

En wat betekent dat voor de motie?

Staatssecretaris Keijzer:

Ik ontraad die motie, want de vergunningsprocedures zijn eigenlijk al best doorzichtig en eenvoudig. Dat is hier ook het dispuut niet.

De heer Graus (PVV):

Ik heb dat AO inderdaad tijdelijk moeten verlaten omdat ik met de minister die nu achter de staatssecretaris zit, nog iets over de luchtvaart moest afhandelen. Ik heb toen even tussen twee zalen op en neer gerend. Het gaat erom dat die mensen allemaal hebben meegeluisterd. Het gaat om plusminus 900 mensen. Daarom zei ik ook "micromanagen". Dat bedoel ik niet oneerbiedwaardig, want ik neem het ook op voor tien vetmelkers of één olifant. Ik doe dat wel. Het gaat mij erom dat die mensen het echt niet meer kunnen betalen. Ik ben daar echt in gedoken. Als ze een vergunning willen krijgen — dan is-ie vaak iets hoger, waar niemand last van heeft, want het zijn sprietjes vandaag de dag — moeten ze hele processen betalen. Die mensen hebben dat geld gewoon niet.

De voorzitter:

Heel goed.

De heer Graus (PVV):

Ik zal de motie aanhouden als de staatssecretaris mij belooft dat ze in gesprek gaat met de voorzitter van die 900 mensen, of dat door een van haar deskundige ambtenaren laat doen. Maar die mensen moeten eens gehoord worden. Er zijn echt oplossingen voor te vinden die niet duur hoeven te zijn.

Staatssecretaris Keijzer:

Dit stelt mij dan weer gerust, een gesprek met de voorzitter van die 900 mensen. Ik was in mijn hoofd al op zoek naar een zaal waar ze allemaal in pasten. Maar serieus, dat gesprek ga ik uiteraard aan. Tegelijkertijd moeten we wel met elkaar vaststellen dat er in dit land al veel vergunningsvrij is. Waar er wel sprake is van een vergunningsplicht, weten mensen waar ze moeten zijn. Hier wordt veelvuldig over geprocedeerd. De Raad van State heeft in oktober aangegeven dat alle belangen hierbij wel op een goeie manier moeten worden afgewogen.

De voorzitter:

Dank u wel.

Op verzoek van de heer Graus stel ik voor zijn motie (24095, nr. 469) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

De heer Graus (PVV):

Dank voor die toezegging in elk geval. Maar dit is echt een uitzondering. Ik ben hierin gedoken en die mensen zitten hiermee financieel echt in de knel. Dat moeten we oplossen.

De voorzitter:

De volgende motie.

Staatssecretaris Keijzer:

De motie op stuk nr. 470 van de heer Graus moet ik ontraaden. Het is niet de regering die contracten aangaat, maar de telecomproviders. Hiervoor geldt aan de ene kant wat ik vandaag al eerder gezegd heb: een taskforce is aan het kijken wat de risico's en wat verstandige maatregelen zijn. Op het gesprek met de telecomproviders kom ik terug als ik de motie van de VVD op dat punt beoordeel.

De heer Graus (PVV):

Ik kan de motie natuurlijk zo aanpassen dat het allemaal duidelijk is, maar er staat ook boven "gehoord de beraadslaging". Ik heb natuurlijk uitgelegd wat ik daarmee bedoel. Maar ik zal de motie in ieder geval zo aanpassen dat die wel beter begrepen wordt, zodat de regering zich er in ieder geval mee kan bemoeien dat er geen contracten worden aangegaan met ...

De voorzitter:

Dan zien wij een aangepaste motie tegemoet.

Staatssecretaris Keijzer:

Dan kom ik maar meteen op de motie op stuk nr. 471 van de heer Weverling, waarin de regering verzocht wordt telecomproviders te bewegen geen onomkeerbare stappen te zetten in de uitrol van 5G. Ik ben natuurlijk niet degene die telecomproviders kan bewegen. Ik kan ze uiteraard wel informeren over de discussies die hier gaande zijn, voor zover ze dat niet al weten. Zij zijn bekend met de taskforce die nu aan het werk is en werken daar actief aan mee. We mogen ervan uitgaan dat de telecombedrijven verstandige bedrijven zijn die rekening houden met de uitkomst van die taskforce. En mocht dat bijvoorbeeld leiden tot aanpassing van wettelijke eisen, dan moeten zij, net als iedereen in dit land, zich daaraan houden. Het oordeel over deze motie laat ik aan de Kamer, want ik ben uiteraard wel bereid om ze dit nog eens persoonlijk te vertellen.

In de motie op stuk nr. 472 vraagt de heer Sjoerdsma mij om alternatieven uit te werken, mocht het satellietgrondstation in Burum niet verplaatst kunnen worden. Als hij daarmee doelt op de alternatieven die door TNO tegen het licht zijn gehouden en die ik heb neergelegd in de brief van 24 december 2018, en als hij mij vraagt om die nog eens wat breder uiteen te zetten en aan te geven wat ze inhouden, dan kan ik het oordeel over deze motie aan de Kamer laten.

De voorzitter:

Zij is oordeel Kamer, meneer Sjoerdsma.

De heer Sjoerdsma (D66):

Ja, alleen deel ik de interpretatie helaas niet. Het gaat mij om het volgende. Als deze verplaatsing niet mocht lukken — ik hoop natuurlijk dat die wel lukt — dan zijn die TNO-opties alleen maar slechte opties, want dat betekent óf een verslechtering van de capaciteit in Burum óf het betekent geen 5G in Noord-Nederland. Ik wil eigenlijk zeggen: het denken moet niet stoppen. Dat is de strekking van mijn motie.

Staatssecretaris Keijzer:

Het denken stopt nooit. Tegelijkertijd hebben we aan TNO gevraagd: wat is er nou mogelijk als beide functies daar aanwezig zijn, de co-existentieproblematiek? TNO heeft dat uiteengezet. Dat komt precies neer op wat de heer Sjoerdsma hier zegt. Mij zijn geen andere oplossingen bekend. Ik houd mij uiteraard aanbevolen als die opties er wel zijn. Als de heer Sjoerdsma tegen mij zegt dat ik zelf nog iets moet gaan bedenken anders dan wat TNO al heeft opgebracht, dan moet ik deze motie ontraden.

De motie-Sjoerdsma/Weverling op stuk nr. 473 verzoekt de veiligheidseisen bij kritische digitale infrastructuur zoals 5G zodanig aan te scherpen dat onveilige buitenlandse invloeden zo veel mogelijk worden beperkt. Het oordeel over deze motie kan ik aan de Kamer laten als ik haar zo mag interpreteren dat die interdepartementale taskforce op dit moment een analyse doet, zoals gezegd. Hoewel deze motie al vooruitloopt op de maatregelen, ondersteunt zij wel het pad dat wij in die taskforce aan het bewandelen zijn. Met die interpretatie is zij ondersteuning van beleid en kan ik het oordeel aan de Kamer laten.

De voorzitter:

Ik kijk even in de richting van de heer Sjoerdsma, want ik wil die interpretatie bevestigd hebben. Dat bevestigt hij inderdaad.

Staatssecretaris Keijzer:

Met een duim omhoog, zagen wij allemaal, voorzitter.

De motie-Moorlag op stuk nr. 474 verzoekt de regering, binnen de wettelijke mogelijkheden, de belemmeringen die overstappen naar een andere telecomprovider bemoeilijken, zo veel mogelijk weg te nemen en de Kamer te informeren over de voortgang. Deze motie ondersteunt mijn beleid. In mijn brief van maart vorig jaar heb ik de Kamer geïnformeerd over mijn inzet om overstapdrempels weg te nemen, ook bij bundels van telecomdiensten. De nieuwe Europese Telecomrichtlijn bevat nieuwe regels om te voorkomen dat consumenten vast komen te zitten. De implementatie van deze regel is in voorbereiding. Voor dit onderdeel van de richtlijn geldt overigens wel een maximumharmonisatie. Het mag dus niet afwijken.

De voorzitter:

U zegt: ondersteuning beleid. Wat betekent dat?

Staatssecretaris Keijzer:

Oordeel Kamer, voorzitter.

De motie-Moorlag/Bromet op stuk nr. 475 verzoekt de regering in overleg te gaan met organisaties die glasvezel uitrollen en gemeentes, en om maatregelen te nemen die belemmeringen die vraagbundelingsinitiatieven ondervinden, zo veel mogelijk weg te nemen. Zoals in het AO uitgelegd heb ik op dit moment geen formele instrumenten. De ACM doet een verkennend onderzoek naar de markt voor glasvezel. Als ik de motie zo mag interpreteren dat, als ik in overleg ga met genoemde organisaties en oplossingen faciliteer voor de belemmeringen die uit die gesprekken en het ACM-onderzoek komen, dan is deze motie ondersteuning van beleid en laat ik het oordeel aan de Kamer.

De voorzitter:

Dan hebben we een interpretatie nodig van de heer Moorlag.

De heer Moorlag (PvdA):

Ik kan dat wel volgen, maar de minister zegt dat ze geen instrumenten heeft. Dat mag zo zijn, maar zij heeft wel gezag en invloed. Mijn verzoek aan de minister is om haar gezag en invloed aan te wenden om dit probleem op te lossen.

De voorzitter:

U bedoelt de staatssecretaris, neem ik aan.

Staatssecretaris Keijzer:

Ja, maar dat "gezag en invloed" klonk natuurlijk goed, voorzitter. Tegelijkertijd weten we allemaal dat het hier ook gewoon over handel en geld gaat. Ik zal het gevoel van de Kamer hierover in ieder geval overbrengen. Ik heb zelf

weleens gezegd: als je in één gebied twee vraagbundelingen doet en beide bedrijven de grens niet halen, dan zit de burger uiteindelijk met niets. Dat wil je ook niet op je geweten hebben als telecomaanbieder of glasvezeluitroller. Op die trots zal ik een nadrukkelijk beroep doen.

De voorzitter:

Dus is deze motie "oordeel Kamer", stel ik vast. Een vraag nog van de heer Weverling, kort en puntig.

De heer Weverling (VVD):

Wat de laatste motie betreft vraag ik mij het volgende af. U bent toch bezig met de uitvoering van een motie van ondergetekende, die u vraagt om in gesprek te gaan met VNG en provincies over allerlei best practices voor glasvezeluitrol in alle hoeken en gaten in Nederland? Ik vraag me dus af wat deze motie toevoegt.

De voorzitter:

Maakt dat iets uit? De staatssecretaris heeft haar gewoon oordeel Kamer gegeven.

Staatssecretaris Keijzer:

Deze ziet met name op de vraagbundelingsinitiatieven. Zo heb ik de motie gezien, gewaardeerd en beoordeeld.

Dank u.

De voorzitter:

Helder. Dank aan de staatssecretaris voor haar aanwezigheid vandaag.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter:

Wellicht, vrijwel zeker, hoogstwaarschijnlijk stemmen wij morgen dus over deze moties, maar dat wordt besproken bij de regeling. Ik schors voor een minuutje en dan gaan wij over naar het VAO inzake het CBR.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.